

מה מאפיין פגיעות ותאונות עבודה בקרב עובדים בחברה הערבית?

"החברה הערבית היא חברה חולה"; פרופ' פאהד חכים, מנהל בית החולים האנגלי בנצרת, יורד לשורשי הבעיות בחברה הערבית ומביע תקווה לעתיד

מאת פרופ' פאהד חכים
מנהל ביה"ח האנגלי, נצרת

פרופ' פאהד חכים מנהל ביה"ח האנגלי, נצרת

ברקע הרצאתו של פרופ' חכים בוועידת נצרת השלישית של המוסד ל עומדת השביתה שהכריזו הרשויות הערביות במחאה על העלייה החדה במקרי הרצח בחברה הערבית. "אני מרצה למרות הלחץ שהופעל עליי. כולנו עובדים במערכת שבה קבלנים עובדים תחת איומי פרוטקשן. אין להבליג על כך. אתם הרופאים שתצילו את העובדים, אבל גם את המעסיקים, את הקבלנים ואת המדינה כולה".

כך זה התחיל

בית החולים האנגלי בנצרת נוסד בשנת 1856. היו בו אז רק ארבעה חדרים קטנים. האמבולנסים הראשונים נראו שונה. תשלומי הביטוח הלאומי היו שונים. גם הנפגעים נראו אחרת. בית החולים הקים אוהלים, ואנשיו היו יוצאים לכפרים ללמד אנשים בטיחות. גם תאונות העבודה היו אחרות. בנצרת, הדרך לעבודה כבר מבשרת על פגיעות אפשריות: כולה עליות וירידות ודרכים קשות לנסיעה.

"הם מגיעים חולים עוד לפני שנבדקו"

כיום, מספר נפגעי העבודה במגזר עומד על 10,000 ביקורים בחדר המיון בשנה. בשנת 2017 ביקשנו מחברת הייעוץ האסטרטגית KPMG לאפיין את האוכלוסייה המטופלת אצלנו. התברר כי אין אנשים בריאים בין העובדים בחברה הערבית. עוד לפני שנבדקו הם כבר מגיעים חולים. החברה הערבית בכללותה היא חברה חולה.

סוכרת - 70% מהעובדים בחברה הערבית הם סוכרתיים, חלקם מגיל צעיר. הדיווח הוא על 500 קטיעות רגליים בשנה בחברה הערבית בגלל סוכרת.

שבץ מוחי והתקפי לב - בחברה הערבית לוקים בשבץ מוחי 12 שנים לפני החברה הישראלית, ובהתקפי לב 10 שנים קודם.

מחלות כלי דם - מספר החולים במחלת כליות ומטופלי הדיאליזה בביה"ח האנגלי עולה על אלה של בתי החולים רמב"ם, רוטשילד וכרמל יחד.

עישון - 52.4% מהגברים בחברה הערבית מעשנים.

השמנה - 32% מתושבי העיר, גברים ונשים, שמנים. נצרת היא העיר השמנה בישראל!

"מפנים למיון בטנדרים" מנהלים מפנים עובדים שנפגעו בעבודה בטנדרים, במקום באמבולנסים. וכך, עובד שנפגע עלול להיפגע עוד יותר. אם קודם הוא סבל רק מפגיעת ראש, עכשיו יש לו גם פגיעות צוואר ומפרקת.

"אין כסף לטיפול רפואי"

1 מכל 5 בפריפריה מוותר על טיפול רפואי בגלל בעיה כלכלית, ורוב האזרחים הערבים גרים בפריפריה. הם נמצאים במקום נמוך מאוד בסולם הסוציו-אקונומי. הם גם לא יפנו לביטוח לאומי, אלא יעדיפו לעבוד במה שיש, וללא הכשרה והדרכה. קבלן מחליף צוות בערך כל 3 חודשים, כך שהעובדים אינם מיומנים בעבודתם, ונוסף על כך הם, עובדים ללא ביטוח וללא תנאים סוציאליים.

"גרים רחוק ממרכזי תעשייה"

אחת התופעות הבולטות בחברה הערבית היא הנסיעות לעבודה. העובדים מבלים את זמנם בכבישים. 70% מהם גרים בפריפריה ואינם עובדים במקום מגוריהם. לכן הם נאלצים לנסוע למרחקים. הנסיעות הארוכות גורמות לעייפות, לסטרס ולתאונות בדרך לעבודה וממנה. כדי להילחם בעייפות, העובדים שותים משקאות אנרגיה ומעשנים. פחית אחת של משקה אנרגיה מכילה 8 כפיות סוכר וכמות קפאין של 7 כוסות אספרסו. זה מתכון בטוח ללחץ דם, לסוכרת, ולמוות כתוצאה מעישון.

"זילות בחיי אדם"

עובדים ערבים אינם שונים מאחרים. גם להם נקטעות ידיים, אצבעות, והם סובלים ממערכות ומנפילות. אבל יש זלזול בחיי אדם. זה לא שכחורה אנחנו לא אוהבים את המשפחות או את הילדים שלנו. אבל בעבודה, אנחנו נכנסים למקומות שאין לנו מושג מה קורה בהם, מה מידת היכולת שלנו לעבוד שם ומה הזכויות המגיעות לנו.

ומה בעתיד?

בית החולים האנגלי פתח בשטחו מרכז למיצוי זכויות מול קופות החולים (לא מול ביטוח לאומי). בית החולים מנסה לבנות את עתיד המקום ולשנות את התודעה בקרב החברה הערבית. כמו כן, בעתיד, בעזרת החדשנות נפעיל מערכות התרעה חדשות, כגון AI, מצלמות וכד', שיסייעו לתהליך ההבראה.

מניעת נפילה מחלונות בגג

ממחקר NIOSH עולה כי מעסיקים ועובדים לעתים אינם מעריכים את סכנות הנפילה בעבודה ליד פתחים בגג, וכתוצאה מכך, העובדים סביבם אינם מוגנים

מאת דוד זיו, מרכז ידע וחדשנות המוסד לבטיחות ולגיהות

חשיבות ההגנה מפני נפילות עובדים מגובה אינה זקוקה להוכחה: היא עדיין בין הגורמים המובילים בפגיעות קטלניות במקומות העבודה. הסיכון קיים בייחוד לעובדי בנייה ואחזקה באתרים, בעבודה על גגות - מחלון או מצוהר. תכנון צוהר מקובל באדריכלות, כיוון שהוא מאפשר הכנסת אור טבעי ומראות נוף.

מעקה זמני

Fall hazards around skylights

עובד רתום

Preventing Falls Through Skylights

צוהר בגג

Preventing Falls of Workers through Skylights and Roof and Floor Openings

הסיבות לנפילות

- חקירת תאונות הנפילה מפתחים ומחלונות בגגות הצביעה על הגורמים הבאים:
- נהלים לא נאותים לבטיחות ולהכשרת עובדים.
  - אי-זיהוי הסכנה ואי-שימוש במערכת למניעת נפילה.
  - הסרת הכיסוי על ידי העובדים.
  - כישלון ההגנה על העובדים בתנאי מזג אוויר גרוע.
  - הטלת ביצוע העבודה על עובדים חסרי ניסיון ומיומנות.
  - היעדר סיכום כתוב בין הקבלן הראשי לקבלני המשנה על חלוקת האחריות.

השיטות למניעת נפילות

מערכות אישיות למניעת נפילה (ריתום) - קיימת אפשרות להתקנת מערכת עיגון או קו עיגון קבוע על הגג. הבחירה תלויה בשאלה אם מתכוונים להתקין את נקודת העיגון באופן קבוע או באופן זמני (חוזק נקודת העיגון או קו העיגון זהה בכל המקרים).

כיסוי הפתחים - התקנת כיסוי הגנה מעל החלון, שיישא את משקל כל העובדים שעשויים להישען עליו בתוספת כל הציוד והכלים, כפול שניים. הכיסוי צריך להיות מובלט, מסומן בצבע שונה או במלל. כמו כן, יש לקבע את הכיסוי כך שרוחות, ציוד או עובדים לא יוכלו להזיז אותו.

הכשרה והדרכה של עובדים - יש להכשיר ולהסמיק לעבודה בגובה (תקנות העבודה בגובה) כל עובד העשוי לעבוד על הגג, להכרת הנהלים והציוד הדרושים למזעור הסיכונים. שילוט ואמצעי אזהרה - התקנת סימני אזהרה מפני נפילה ליד פתחי הגג.

מעקות בטיחות - הם הפתרון להגבלת הגישה למקומות מסוכנים. הם המחסום בין העובד לבין הסכנה. קיימות שתי אפשרויות: מעקות קבועים או מעקות ניידים, שאינם מחוברים דרך קבע לגג, אלא מקיפים אותו.

סיכום

שימוש בציוד מגן אישי מתאים למניעת נפילות; כיסויים ומעקות בטיחות או שילוב של אלה בכל פעם שעובד עולה לגג כדי לבצע עבודות כלשהן, או עבודות תחזוקה, יסייעו רבות בשמירה על בטיחות צוות העובדים.

נפצעים יותר, נשחקים יותר - התחלואה התעסוקתית במגזר הערבי

בוועידת נצרת, שערך המוסד ל בחודש ספטמבר, הוצג סקר חדש של מח' המחקר, שממנו עולה כי העובדים הערבים נפגעים יותר בעבודתם משאר המגזרים

מאת מחלקת המחקר המוסד לבטיחות ולגיהות

על פי נתוני הלמ"ס ונתוני משרד העבודה, החברה הערבית מהווה 15% מכמות המועסקים בישראל. 44.7% מהנשים ו-76.4% מהגברים במגזר הערבי משולבים בשוק התעסוקה. סקר של המוסד ל, שהוצג בוועידת נצרת, הציג ממצאים חדשים על מצב התחלואה התעסוקתית במגזר הערבי. הסקר, שנערך בקרב 2,042 עובדים מכלל הסקטורים בישראל, בחן סוגי תחלואה עיקריים במקום העבודה וביניהם בעיות שריר-שלד, פגיעות עור, תחלואה של דרכי הנשימה, מחלות לב וכלי דם, פגיעות שמיעה, פגיעה כתוצאה מאלומות, תאונות עבודה, פגיעה בשינה ופגיעה רגשית, שנבחנו על ידי לחץ ושחיקה. כ-11% מהמשתתפים בסקר היו מהמגזר הערבי.

על פי הממצאים שלהלן, העובדים במגזר הערבי מדווחים באחוזים גבוהים יותר על היפגעות פיזית ונפשית, ועל שחיקה במקום העבודה ביחס לעמיתיהם במגזר היהודי:

פגיעות פיזיות	מגזר ערבי	מגזר יהודי
כאבי גב תחתון	41.1%	22.8%
עומס פיזי	23%	8%
כאבי עורף וצוואר	36.5%	13.1%
עבודה בתנאי חום	40%	24%

נוסף על כך, 4.1% דיווחו על הרעלה כתוצאה מחשיפה לחומרים כימיים; 4.6% דיווחו על שבר שנגרם במקום העבודה, 7.9% דיווחו על עצם זר שנכנס לעיניהם ו-8.3% דיווחו שלקו במכת חום או התייבשות. גם כאן, בתוך כלל הנתונים, העובדים הערבים נפגעו באחוזים גבוהים יותר מהעובדים היהודים (1.2%, 2.1%, 3.7% ו-3% בהתאמה).

להלן נתוני הפגיעות הנפשיות בשני המגזרים:

פגיעות נפשיות	מגזר ערבי	מגזר יהודי
שחיקה	37%	19.5%
שוקלים לעזוב את העבודה	19.5%	9.5%
תוקפנות בעבודה	17%	10%
אי-קבלת סמכויות	35%	21%

כדי להיאבק בתאונות העבודה בחברה הערבית, הגביר המוסד ל את פעילותו בחברה הערבית בשנה האחרונה. לשם כך, הוקצו מדריכים, ניידות, ובוצעו הדרכות בכ-71 מתוך 79 יישובי המגזר הערבי. בחצי הראשון של השנה בוצעו כ-13,035 פעילויות אבחון סיכונים והדרכות.

מנכ"ל המוסד ל ד"ר מיקי וינקלר מסכם: "הנתונים שאספנו על תנאי העבודה והתחלואה התעסוקתית בחברה הערבית מדאיגים. אנחנו במוסד ל פועלים מסביב לשעון לקידום תרבות הבטיחות בכלל מקומות העבודה ושמים על כך דגש מיוחד בחברה הערבית. אנו קוראים לכל היזמים ולכל המנהלים להיעזר בשירותינו למטן שינוי תרבות הבטיחות ושמירה על בריאות העובדים".